

Μουσείο
Βυζαντινού
Πολιτισμού

12ο
Δημοτικό
Σχολείο
Νεάπολης

Διαφορετικές
διαδρομές...
ίδιος
προορισμός

Συμμετέχοντες

Σχολείο: 12^ο Δημοτικό Σχολείο Νεάπολης

Τάξη / Τμήμα: Ε₂

Αριθμός μαθητών: 16

Αριθμός παλινοστούτων / αλλοδαπών μαθητών: 6

Χώρες προέλευσης των παλινοστούτων / αλλοδαπών μαθητών: Αλβανία,
Αρμενία, Γεωργία.

Προφίλ της τάξης:

Από τους αλλοδαπούς μαθητές, οι περισσότεροι έχουν κατακτήσει αρκετά καλά την ελληνική γλώσσα. Αν και σε γενικές γραμμές οι μεταξύ τους σχέσεις είναι σε ικανοποιητικό επίπεδο, ρατσιστικά σχόλια προκάλεσαν κάποιες φορές εντάσεις.

Παρατηρήθηκε επίσης ότι κάποιοι μαθητές και μαθήτριες απέφευγαν να κοινοποιήσουν την εθνική τους ταυτότητα έχοντας το φόβο της απόρριψης λόγω εθνικότητας, όπως ξεκάθαρα δήλωσαν σε κατ' ιδίαν εκμυστηρεύσεις τους.

Το κοινό πλέον στοιχείο όλων είναι η οικονομική κρίση που φαίνεται πως έχει επηρεάσει ποικιλοτρόπως τη συμπεριφορά των μαθητών.

Όνομα εκπαιδευτικού: Βασιλική Βασιλειάδου

Μουσείο: Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Εκθέματα που έγιναν αντικείμενο διαπραγμάτευσης:

- Αίθουσα "Παλαιοχριστιανική πόλη και κατοικία" (αίθουσα 2 της μόνιμης έκθεσης, παλαιοχριστιανική περίοδος): α) τρικλίνιο (επίσημη αίθουσα υποδοχής παλαιοχριστιανικής οικίας), β) αμφορείς, γ) υφαντικά βάρη, δ) χιτώνες, ε) σακοράφες, στ) μαρμάρινη ταφική επιγραφή εμπόρων από τη Συρία.
- Αίθουσα "Από τα Ηλύσια Πεδία στον χριστιανικό Παράδεισο" (αίθουσα 3 της μόνιμης έκθεσης, παλαιοχριστιανική περίοδος): μικρό ομοίωμα ψαριού από ορεία κρύσταλλο, που συνοδεύεται από ένα σφαιρίδιο από το ίδιο υλικό.
- Αίθουσα "Από την Εικονομαχία στη λάμψη των Μακεδόνων και των Κομνηνών" (αίθουσα 4 της μόνιμης έκθεσης, μεσοβυζαντινή περίοδος): πλάκα ψευδοσαρκοφάγου της μεσοβυζαντινής περιόδου, που χρησιμοποιήθηκε σε δεύτερη χρήση ως καλυπτήρια πλάκα στον τάφο του ραβίνου Ιστχάκ Σαρούκ το 1615.
- Αίθουσα "Το λυκόφως του Βυζαντίου" (αίθουσα 7 της μόνιμης έκθεσης, υστεροβυζαντινή περίοδος): γυάλινα αγγεία.

Διαπολιτισμική δυναμική που διακρίνεται στα συγκεκριμένα αντικείμενα:

Αίθουσα 2:

- *χιτώνες*: οι χιτώνες που εκτίθενται στο Μουσείο προέρχονται από την Αίγυπτο και λειτούργησαν ως αφορμή για να γίνει αναφορά στην πολυπολιτισμικότητα της βυζαντινής αυτοκρατορίας κατά την παλαιοχριστιανική περίοδο,
- *αμφορείς, που εκτίθενται ως σύνολο*: αναφορά στο εμπόριο, στις μετακινήσεις και στις ανταλλαγές αγαθών και ιδεών όπως και στο γεγονός ότι η Θεσσαλονίκη αποτέλεσε μια πόλη-σταυροδρόμι, μια πόλη πολυπολιτισμική,
- *ταφική επιγραφή εμπόρων από τη Συρία*: σε σύνδεση με τα προηγούμενα, αναφορά στη συνύπαρξη ανθρώπων διαφορετικής προέλευσης, γλώσσας και διαφορετικών πολιτισμικών καταβολών στη Θεσσαλονίκη.

Αίθουσα 3:

- *ομοίωμα ψαριού από ορεία κρύσταλλο*: κτέρισμα από γυναικεία ταφή που συνδέεται με την Αίγυπτο, καθώς αποτελεί σύμβολο της μεταθανάτιας ζωής για τους Αιγύπτιους. Όπως και παραπάνω, αναφορά στη συνύπαρξη διαφορετικών ανθρώπων, θρησκειών και πολιτισμών στη Θεσσαλονίκη.

Αίθουσα 4:

- *καλυπτήρια πλάκα στον τάφο του ραβίνου Ισχάκ Σαρούκ*: αναφορά στην ύπαρξη εβραϊκής κοινότητας κατά τον 17^ο αιώνα στην πόλη. Έμφαση στο γεγονός ότι η εβραϊκή παρουσία είναι αδιάλειπτη στη Θεσσαλονίκη από τα ρωμαϊκά χρόνια (2^{ος} αι. π. Χ.).

Αίθουσα 7:

- *γυάλινα αγγεία*, που εκτίθενται ως σύνολο. Ανάμεσά τους υπάρχουν αγγεία βενετικής, συριακής, αραβικής και δυτικοευρωπαϊκής προέλευσης. Όπως και παραπάνω, αναφορά στο εμπόριο και στην πολυπολιτισμική διάσταση της Θεσσαλονίκης.

Όνομα μουσειοπαιδαγωγού: Ιουλία Γαβριηλίδου.

Στόχοι

Γνωστικοί

Οι μαθητές και οι μαθήτριες:

1. να μπορούν να διακρίνουν την πολυπολιτισμικότητα ως μια από τις ομοιότητες ανάμεσα στο βυζαντινό παρελθόν και τη σημερινή ελληνική πραγματικότητα, παρ' όλες τις μεταβολές στις οποίες υπόκεινται οι ανθρώπινες κοινωνίες με την πάροδο του χρόνου,
2. να προσεγγίσουν βιωματικά τον χώρο και την έννοια του μουσείου,
3. να μάθουν να παρατηρούν τα αντικείμενα, να τα ερμηνεύουν και να αντλούν πληροφορίες από αυτά. Ειδικά, να αντλήσουν πληροφορίες για τη Θεσσαλονίκη

- ως προς το εμπόριο και τις ανταλλαγές και περαιτέρω ως προς την πολυπολιτισμική της διάσταση σε όλη τη διάρκεια της βυζαντινής εποχής,
- να ασκηθούν στο να οργανώνουν και να ανακοινώνουν την ιστορική τους γνώση και άποψη προφορικά ή γραπτά μέσω πολυτροπικών κειμένων αλλά και διαφόρων τεχνικών του περιγραφικού και κατευθυντικού λόγου,
 - να βιώσουν διαφορετικούς τρόπους πρόσκτησης γνώσεων και να μπορούν να προβαίνουν σε υποθέσεις, συγκρίσεις, ερμηνείες και κατηγοριοποιήσεις. Να μπορούν να συνθέτουν και να οργανώνουν τα δεδομένα με σκοπό την παρουσίασή τους ή την υποστήριξή τους με επιχειρηματολογία,
 - να συνειδητοποιήσουν τη σημασία του γεωγραφικού παράγοντα για τη διαμόρφωση της ιστορικής εξέλιξης ενός τόπου,
 - να μπορούν να συνδέουν το μάθημα της Ιστορίας με άλλα μαθήματα, όπως για παράδειγμα τη Γεωγραφία, την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, τη Λογοτεχνία, τη Θρησκευτική αγωγή, την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή κ.ά.,
 - να χρησιμοποιούν παραγωγικά τον Η/Υ, να ερευνούν, να επιλέγουν, να οργανώνουν τις νέες γνώσεις και να τις «οικοδομούν» με βάση τις προϋπάρχουσες.

Συναισθηματικοί

Οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να έχουν μια ευχάριστη εμπειρία στο μουσείο και να ψυχαγωγηθούν,
- να καλλιεργήσουν κλίμα αποδοχής και αναγνώρισης του διαφορετικού ώστε να ενεργοποιηθούν και να συμμετάσχουν όλοι στις ομάδες, με σκοπό να βελτιωθεί το επίπεδο συνεννόησης και ουσιαστικής συνεργασίας,
- να τονώσουν την αυτοπεποίθηση και τη δημιουργικότητά τους μέσα από κατασκευαστικά και εικαστικά εργαστήρια όπου θα καλλιεργείται παράλληλα και η φαντασία τους,
- να καλλιεργήσουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ τους και να υιοθετήσουν συμπεριφορές που θα οδηγούν σε γόνιμες συνεργασίες και σταθερές ηθικές αξίες, ώστε μακροπρόθεσμα να προάγουν θεμελιώδεις αξίες, όπως η δημοκρατία και η ελευθερία.

Κιναισθητικοί

Μέσα από δραματοποιήσεις, από το συμβολικό-θεατρικό παιχνίδι και την εικαστική έκφραση επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να αναπτύξουν ή/και να τελειοποιήσουν αντιληπτικές δεξιότητες οπτικής (οπτικοκινητικός συντονισμός), ακουστικής (οδηγίες), απτικής και κιναισθητικής διάκρισης (ισορροπία),
- να αναπτύξουν δεξιότητες συντονισμού απλών και σύνθετων κινητικών δεξιοτήτων, ευλυγισίας και επιδεξιότητας,
- να εξασκήσουν τη γλώσσα του σώματος και να αντιληφθούν τη λειτουργικότητά της σε σχέση με τον χώρο,

4. να κινηθούν αυτόνομα μέσα στον χώρο του μουσείου και να εξοικειωθούν με αυτόν ξεναγώντας τους γονείς και τους δασκάλους τους σε επιλεγμένα εκθέματα.

Παιδαγωγικοί

1. Οι μαθητές και οι μαθήτριες να κατανοήσουν ότι, παρά τις διαφορετικές διαδρομές που μπορεί να ακολουθούν οι άνθρωποι, οι επιδιώξεις είναι τελικά κοινές για όλους και αφορούν θεμελιώδεις αξίες, όπως η αρμονική συνύπαρξη, ο σεβασμός και η αξιοπρέπεια, και συναισθήματα, όπως η χαρά, η ελευθερία και η αγάπη,
2. να ενισχυθεί η αυτοεκτίμηση των μαθητών μέσα από την οικοδόμηση της εθνικής και πολιτιστικής τους ταυτότητας, ώστε να μάθουν να σέβονται τον πολιτισμό των σύγχρονων αλλά και παλαιότερων λαών, εκτιμώντας την αξία της ειρήνης και της συνεργασίας,
3. οι μαθητές και οι μαθήτριες να κατανοήσουν και να αποδεχτούν πολιτισμικές, θρησκευτικές ή άλλες διαφοροποιήσεις ως θεμελιώδες δικαίωμα των ανθρώπων σε μια δημοκρατική κοινωνία και ως θετικό παράγοντα εξέλιξής της,
4. να μπορούν να διακρίνουν την πολυπολιτισμικότητα ως μια από τις ομοιότητες ανάμεσα στο βυζαντινό παρελθόν και τη σημερινή ελληνική πραγματικότητα,
5. να αποκτήσουν επίγνωση της συνέχειας του παρελθόντος με το παρόν και της άμεσης σύνδεσης της ζωής της δικής τους και των άλλων. Να κατανοούν έτσι το παρόν μέσα από το παρελθόν, αναγνωρίζοντας παράλληλα τις αλλαγές που συντελούνται στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων σε διάστημα μικρών ή μεγάλων χρονικών περιόδων,
6. μέσα από ερευνητικές δεξιότητες να γίνουν υπεύθυνοι και δημιουργικοί, να μάθουν να ευαισθητοποιούν και να προσανατολίζουν τον περίγυρό τους (γονείς, σχολική κοινότητα) σε κοινές δράσεις που θα αποσκοπούν στη βελτίωση των διαπροσωπικών τους σχέσεων, όχι μόνο στο επίπεδο της τάξης αλλά και στο ευρύτερο περιβάλλον τους,
7. να τονωθεί η δημιουργικότητά τους μέσα από κατασκευαστικά και εικαστικά εργαστήρια όπου θα καλλιεργείται παράλληλα και η φαντασία τους,
8. να συμμετέχουν οι ίδιοι οι μαθητές στη διαχείριση της μάθησής τους αξιοποιώντας πρότερες γνώσεις μέσα σε ελκυστικά περιβάλλοντα μάθησης,
9. να μάθουν να αναλαμβάνουν δράσεις και πρωτοβουλίες, να ερευνούν, να αμφισβητούν, να αρνούνται ή να υποστηρίζουν επιχειρηματολογώντας.
10. Να ανοίξει ουσιαστικά και έμπρακτα το σχολείο στην κοινωνία.
11. Να μειωθούν ή/και να εξαλειφθούν τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις που τυχόν έχουν διαμορφώσει οι μαθητές σε μικρό ή μεγάλο βαθμό. Μέσα σε ένα δημοκρατικό περιβάλλον, όπου θα προάγονται οι βιωματικές/συμμετοχικές μέθοδοι με στόχο τη δραστηριοποίηση όλων των μαθητών στο βαθμό που μπορεί ο καθένας, να αναπτύξουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις, ώστε να μπορούν να διαμορφώσουν πνεύμα αποδοχής και εκτίμησης του διαφορετικού και να συνειδητοποιήσουν τα οφέλη της εποικοδομητικής συμβίωσης και συνεργασίας μέσα στην πολυπολιτισμική πραγματικότητα του σχολείου και της κοινωνίας. Αναπτύσσοντας θετική στάση προς την ετερότητα οποιασδήποτε

μορφής και την αλληλεπίδραση μεταξύ τους να νιώσουν την ομορφιά, τη δυναμική και την αξία της διαφορετικότητας.

Σύνδεση με Πρόγραμμα Σπουδών

Ορισμένες από τις γενικές αρχές της εκπαίδευσης, όπως αυτές παρουσιάζονται στα ΔΕΠΠΣ – ΑΠΣ (ΦΕΚ 303B/13-03-2003 (ΦΕΚ 304B/13-03-2003) είναι η καλλιέργεια των δεξιοτήτων του μαθητή και η ανάδειξη των ενδιαφερόντων του, η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών και δυνατοτήτων μάθησης για όλους τους μαθητές, η ενίσχυση της πολιτισμικής και γλωσσικής ταυτότητας στο πλαίσιο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, η ευαισθητοποίηση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της παγκόσμιας ειρήνης, καθώς και η διασφάλιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

(http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/1Geniko_Meros.pdf, σελ. 2-3).

Το πρόγραμμα προφανώς συνδέεται άμεσα με όλα τα παραπάνω. Ειδικά, συνδέεται άμεσα με ενότητες των ΑΠΣ της Ιστορίας, της Γλώσσας, της Γεωγραφίας αλλά και πολλών άλλων μαθημάτων της Ε΄ τάξης ενώ ως προς το ΔΕΠΠΣ υπηρετεί θεμελιώδεις έννοιες διαθεματικής προσέγγισης, όπως ομοιότητα - διαφορά και μεταβολή (π.χ. σύγκριση αντικειμένων της καθημερινής ζωής στο Βυζάντιο και σήμερα), αλληλεπίδραση (π.χ. ομαδικός σχεδιασμός αντικειμένων που επεξεργάστηκαν στο μουσείο), επικοινωνία (π.χ. προφορική έκφραση για τη συμμετοχή των μαθητών των υπόλοιπων τάξεων σε δράση του προγράμματος).

Δράσεις

1. Συνάντηση της ομάδας των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού με την εκπαιδευτικό στις 29 Νοεμβρίου 2013.
2. Παρακολούθηση της ημερίδας της Υποδράσης 9.5 του προγράμματος «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλινοστούντων Μαθητών», με τίτλο «Σχολικές επισκέψεις σε μουσεία στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης». Πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη, την Κυριακή 1 Δεκεμβρίου 2013 στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού. Η ημερίδα είχε ως θέμα την ουσιαστική συνεργασία σχολείων και μουσείων και την παρουσίαση ορισμένων προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Υποδράσης κατά το προηγούμενο σχολικό έτος. Στο εργαστήριο που πραγματοποιήθηκε έγινε επίσημα η γνωριμία εκπαιδευτικών και μουσειοπαιδαγωγών / αρχαιολόγων.
3. Στο πλαίσιο της συνεργασίας της εκπαιδευτικού με τη μουσειοπαιδαγωγό ακολούθησαν αρκετές τηλεφωνικές επαφές, καταλήγοντας στον αδρομερή σχεδιασμό του προγράμματος με θέμα «Διαφορετικές διαδρομές... ίδιος προορισμός». Συγκεκριμένα, αποφασίστηκαν από κοινού οι εξής δράσεις που

τελικά θα λάμβαναν χώρα στο μουσείο: α) το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Μουσείου *Όψεις της καθημερινής ζωής στην παλαιοχριστιανική εποχή*¹, με στόχο να συνδεθούν με τα εκθέματα του μουσείου όλα όσα έμαθαν τα παιδιά στο σχολείο για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο κατά τη διάρκεια της έρευνας που πραγματοποίησαν για την εποχή του Μ. Θεοδοσίου και β) εκπαιδευτική ξενάγηση σε επιλεγμένα εκθέματα, βάσει των οποίων θα γινόταν λόγος για την πολυπολιτισμικότητα στη Θεσσαλονίκη.

4. Με αφορμή την 6^η ενότητα του σχολικού εγχειριδίου της Γλώσσας «ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΜΑΣ, ΟΙ ΦΙΛΕΣ ΜΑΣ» και συγκεκριμένα το κείμενο της Ελένης Κατσαμά με τίτλο *Σαν τα χελιδόνια*, που αφορούσε τη φιλία μεταξύ δύο παιδιών, του Δημήτρη και μιας τσιγγάνας, μετά την επεξεργασία του κειμένου, δόθηκε από ένα χαρτί Α4 στις ομάδες, τους ζητήθηκε να το χωρίσουν στη μέση, και να σημειώσουν τις λέξεις «ΠΡΙΝ» και «ΜΕΤΑ» στις άκρες της κόλλας, δεξιά και αριστερά. Έγραψαν στο κέντρο του «ΠΡΙΝ» τη λέξη «τσιγγάνοι», την κύκλωσαν και ακολούθησε η τεχνική της ιδεοθύελλας. Κατόπιν οι ομάδες ανακοίνωσαν τις σκέψεις, τα πιστεύω τους και τα συναισθήματά τους, όπως αυτά αντικατοπτρίζονταν στα φύλλα τους. Διαπιστώθηκε ότι οι ομάδες είχαν πολλά κοινά σημεία αναφορικά με τη γνώμη που είχαν για τους τσιγγάνους (ξένοι, γύφτοι, άσχημοι, κλέφτες, φτωχοί, βρόμικοι κ.λπ.).

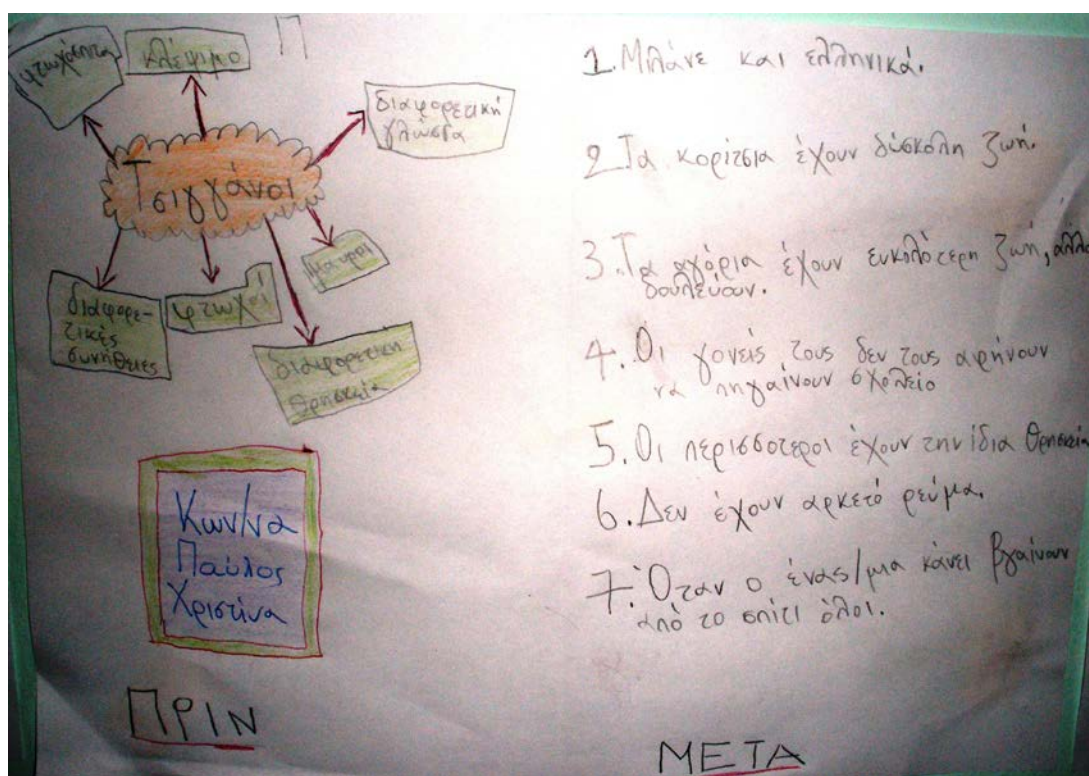
Χωρίς να υπάρξει επίσημος σχολιασμός παρακολούθησαν ένα ολιγόλεπτο ντοκιμαντέρ στην ιστοσελίδα του tube: «Καταγράφω την πραγματικότητά μου», (Τσιγγάνοι ΠΑΙΔΙΑ part 2 <http://www.lifo.gr/tv/documentaries/1639>), όπου μια έφηβη, χαμογελαστή, όμορφη τσιγγάνα περιγράφει τη ζωή τη δική της αλλά και της κοινότητάς της, με τις χαρές, τις ελπίδες, τα όνειρα αλλά και τις δυσκολίες και τις απογοητεύσεις που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους.

Με το τέλος της ταινίας, τα παιδιά κατάλαβαν αμέσως ότι θα έπρεπε να καταγράψουν στο άλλο μισό του φύλλου τους, στο «ΜΕΤΑ», τις σκέψεις και τα συμπεράσματά τους όπως διαμορφώθηκαν μετά την προβολή του ντοκιμαντέρ.

Παρουσιάζοντας το «ΜΕΤΑ» των εργασιών τους συνέκριναν αυθόρμητα τις προηγούμενες θέσεις τους. Από τα πιο χαρακτηριστικά που ειπώθηκαν:

«Πιστεύαμε πως είναι λυπημένοι, αλλά διαπιστώνουμε πως είναι πολύ χαρούμενοι και χαμογελαστοί άνθρωποι. Δεν είχαμε ιδέα για ποιο λόγο παντρεύονται τόσο μικροί, γιατί φαίνονται ή/και είναι βρόμικοι. Μιλάνε ελληνικά. Κάποιοι είναι και χριστιανοί».

¹ http://mbp.gr/edu/index.php?option=com_content&view=article&id=91&Itemid=79&lang=el

«Οι τσιγγάνοι»: σχεδιάγραμμα με τις απόψεις μαθητών πριν και μετά την παρακολούθηση σχετικού ντοκιμαντέρ

5. Το επόμενο δίωρο και μέσα από κατευθυνόμενες ερωτήσεις, τα παιδιά προέβησαν σε διαπιστώσεις ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ των ανθρώπων διαφορετικών φυλών, εθνικοτήτων και πολιτισμών που συνυπάρχουν στην ίδια χώρα, στην Ελλάδα, στη Θεσσαλονίκη, στη γειτονιά, στο σχολείο, στην τάξη. Οι ομοιότητες αφορούσαν βασικές ανάγκες των ανθρώπων, όχι μόνο βιολογικές αλλά και κοινωνικές και συναισθηματικές. Λόγω του ότι τη συγκεκριμένη ημέρα ακολουθούσε το μάθημα της Ιστορίας, τα παιδιά εντόπισαν, χωρίς καθοδήγηση αυτή τη φορά, ομοιότητες που αφορούσαν τους λαούς της πολυπολιτισμικής ρωμαϊκής/βυζαντινής αυτοκρατορίας μεταξύ τους αλλά και με το σύγχρονο άνθρωπο. Συνοψίζοντας, βγήκε το συμπέρασμα πως οι άνθρωποι όχι μόνο της ίδιας χρονικής περιόδου αλλά και διαχρονικά έχουν ποικίλες διαφορές αλλά και πολλές ομοιότητες.

Έτσι, πολύ ομαλά ακολούθησε μια σύντομη συζήτηση και ενημέρωση σχετικά με το πρόγραμμα και το θέμα του. Δόθηκε επίσης στα παιδιά από έναν τυπωμένο χάρτη της βυζαντινής αυτοκρατορίας, για να σημειώσουν με τη βοήθεια των γονιών τους την καταγωγή τους.

Σε επόμενη φάση, συγκεντρώθηκαν όλοι οι τόποι καταγωγής σε έναν χάρτη και ακολούθησαν συγκρίσεις, συμπεράσματα, παρατηρήσεις. Γοητεύτηκαν από τις διαφορετικές διαδρομές των δικών τους ανθρώπων και από το πώς αυτό συνετέλεσε στο να βρίσκονται όλοι μαζί στον ίδιο χώρο, την ίδια χρονική περίοδο.

6. Ακολουθώντας και εμπλουτίζοντας μια από τις δραστηριότητες του εκπαιδευτικού προγράμματος του μουσείου, τα παιδιά έφτιαξαν σε χαρτί του μέτρου, τη βυζαντινή αυτοκρατορία επί Θεοδοσίου, με τον τίτλο «Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ». Αφού άκουσαν προσεκτικά τις 4 εργασίες που θα έπρεπε να γίνουν πριν ενωθούν σε μία κοινή, χωρίστηκαν σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους. Σχημάτισαν ομάδες στις οποίες διακρίθηκαν όλοι για την αξιοσημείωτη συνεργασία τους, τις πρωτοβουλίες που αναλάμβαναν και τη διανομή αρμοδιοτήτων στην ομάδα. Συγκεκριμένα:

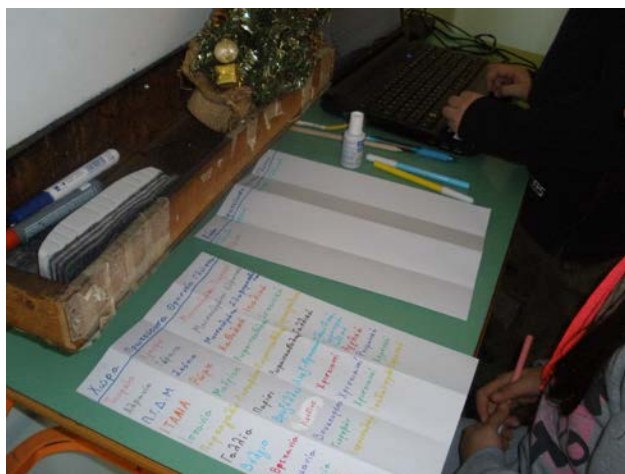
Μία ομάδα ανέλαβε να βρει, να ξεχωρίσει και να καταγράψει τα σημερινά κράτη που άλλοτε αποτελούσαν τμήμα της ανατολικής αυτοκρατορίας με τη βοήθεια σύγχρονου χάρτη. Η δεύτερη ομάδα έκανε ακριβώς το ίδιο για το δυτικό μέρος. Και οι δυο ομάδες κατέγραφαν στον πίνακα τις χώρες που έβρισκαν. Η τρίτη ομάδα ανέλαβε να φτιάξει τις σημαίες των κρατών με τη βοήθεια του Άτλαντα και η τέταρτη να βρει στο διαδίκτυο τις πρωτεύουσες αλλά και πληροφορίες σχετικά με τη γλώσσα και το θρήσκευμα κάθε χώρας. Η σύνθεση των εργασιών έγινε μια από τις επόμενες μέρες, αναρτήθηκε στον τοίχο και ήταν αυτή που πήρανε μαζί τους κατά την επίσκεψη στο μουσείο.

Ομάδα μαθητών καταγράφει τα κράτη με βοήθεια σύγχρονου χάρτη

Ομάδα μαθητών μελετά τις σημαίες των κρατών με τη βοήθεια του σχολικού Άτλαντα

Ομάδα μαθητών ερευνά, βρίσκει και καταγράφει πληροφορίες από το διαδίκτυο σχετικά με τη γλώσσα και το θρήσκευμα κάθε χώρας

«Η βυζαντινή αυτοκρατορία άλλοτε και τώρα». Συνθετική μαθητική εργασία

Το εντυπωσιακό στη δράση αυτή ήταν πως και η δια-ομαδική συνεργασία ήταν άψογη. Η βοήθεια και ο τρόπος με τον οποίο την παρείχαν σε όποιον τη χρειαζόταν άγγιζε, χωρίς υπερβολή, τα όρια της τελειότητας. Συνειδητοποιώντας και τα ίδια τα παιδιά τη χαρά της συνεργασίας ζήτησαν να επαναλάβουν την ίδια διαδικασία προφανώς για να αναβιώσουν τη μοναδική ατμόσφαιρα που τα ίδια δημιούργησαν.

7. Την τελευταία εβδομάδα πριν τις διακοπές των Χριστουγέννων, σε συνάντηση με τους γονείς για την επίδοση των ελέγχων, έγινε και η ενημέρωση για το πρόγραμμα. Επίσης, η εκπαιδευτικός, εκμεταλλευόμενη το γεγονός ότι ένας πατέρας προσφέρθηκε να βοηθήσει, ενημέρωσε και τους άλλους γονείς για δράσεις που θα μπορούσαν να αναλάβουν με την ευκαιρία της χριστουγεννιάτικης γιορτής στην τάξη. Ο χρόνος που μεσολαβούσε βέβαια ήταν πάρα πολύ μικρός, αλλά αρκετοί δήλωσαν ότι θα μπορούσαν να είναι έτοιμοι σε αυτές τις δυο μέρες. Την τελευταία

ημέρα, λοιπόν, τα παιδιά έμειναν άφωνα βλέποντας τους γονείς τους να μπαίνουν στην τάξη ψάλλοντας τα κάλαντα και να παίρνουν θέσεις για να παρουσιάσουν αυτά που είχε προετοιμάσει ο καθένας.

Έτσι άκουσαν για το πώς γιορτάζεται ο ερχομός της άνοιξης στην Αλβανία, είδαν μία ποντιακή στολή, άκουσαν πώς λέγεται κάθε ένα από τα κομμάτια από τα οποία αποτελείται και κάποια παιδιά φόρεσαν τμήματά της. Άκουσαν για ποντιακά έθιμα και γεύτηκαν παραδοσιακά ποντιακά αλλά και αλβανικά εδέσματα. Είδαν σε χάρτη που έφτιαξε ένας πατέρας τη διαδρομή του από την Αλβανία στην Ελλάδα μέσα από τα βουνά. Άκουσαν για τις δυσκολίες που είχε περάσει και έδειξαν να κατανοούν τη δήλωση του πατέρα, όταν συγκινημένος είπε πως ταλαιπωρήθηκε τόσο πολύ για μια καλύτερη ζωή. Μία μητέρα έφερε παραδοσιακά ασημένια και χρυσά κοσμήματα με τα οποία στολίζονταν οι ντόπιες γυναίκες παλαιότερα, μίλησε για το παρελθόν ενώ παράλληλα τα παιδιά περιεργάζονταν τα πανέμορφα καλλιτεχνήματα. Τέλος, άκουσαν και έθιμα από τη Θράκη και πραγματικά χάρηκαν με τη νοστιμότατη πρωτοχρονιάτικη τυρόπιτα που είχε φτιάξει μια μητέρα. Περιείχε όχι μόνο το κλασικό φλουρί αλλά και έξι ακόμη χαρτάκια που συμβόλιζαν τη γονιμότητα, την καλή ζωή, τη μόρφωση, την ευφορία, την ευτυχία και την καλή σοδειά. Στο τέλος, ο διευθυντής του σχολείου, ο οποίος είχε προσκληθεί νωρίτερα την ίδια μέρα, τόνισε στο σύντομο λόγο του την αρμονική συνύπαρξη των λαών.

Οι γονείς επισκέπτονται την τάξη και παρουσιάζουν: παραδοσιακή ποντιακή στολή

Οι γονείς επισκέπτονται την τάξη και παρουσιάζουν: παραδοσιακά γυναικεία κοσμήματα

8. Πριν την επίσκεψη στο μουσείο, κάθε παιδί ανέφερε πώς φαντάζεται τη μουσειοπαιδαγωγό. Έτσι κατέληξαν σε μία κοινή ζωγραφιά βάσει των χαρακτηριστικών που της απέδωσαν.

9. Επίσκεψη στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού: τα παιδιά ήρθαν στο Μουσείο φέρνοντας μαζί τους τη ζωγραφιά της μουσειοπαιδαγωγού καθώς και τον χάρτη που είχαν ετοιμάσει, για να της τα δείξουν². Η παρουσίαση του χάρτη και η συζήτηση πάνω σ' αυτόν εντάχθηκαν στην εισαγωγική φάση του εκπαιδευτικού προγράμματος "Όψεις της καθημερινής ζωής στην παλαιοχριστιανική εποχή", κατά την οποία γίνεται λόγος για το χωροχρονικό πλαίσιο. Στη συνέχεια οι μαθητές και οι μαθήτριες σε ρόλο αρχαιολόγου μελέτησαν και κατέγραψαν αντικείμενα της έκθεσης, με σκοπό να κατανοήσουν την εργασία του αρχαιολόγου και να εξοικειωθούν με την παρατήρηση των αντικειμένων και την ερμηνευτική διαδικασία. Εργάστηκαν σε ομάδες και με τη βοήθεια των φύλλων εργασίας κλήθηκαν να ασκήσουν την κριτική τους σκέψη.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες σε ρόλο αρχαιολόγου μελετούν και καταγράφουν αντικείμενα της έκθεσης

Στη συνέχεια οι ομάδες συμμετείχαν σε μια εικαστική δραστηριότητα, κατά την οποία έφτιαξαν με ξυλομπογιές μια αφίσα σχετική με το θέμα και τα αντικείμενα που επεξεργάστηκε η καθεμιά. Τέλος, παρουσίασαν τα αποτελέσματα της εργασίας τους στην υπόλοιπη τάξη. Τα παιδιά, στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος, κρίθηκε σκόπιμο να ασχοληθούν με τις εξής θεματικές και εκθέματα: α) τον αργαλειό και τους χιτώνες, καθώς η υφαντική είναι ένα θέμα για το οποίο είχαν εκδηλώσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην τάξη αλλά και διότι οι συγκεκριμένοι χιτώνες είναι εκθέματα με διαπολιτισμική δυναμική, β) το τρικλίνιο καθώς αποτελεί το βασικό έκθεμα της αίθουσας και γ) τους αμφορείς καθώς σχετίζονται άμεσα με το εμπόριο, τα ταξίδια και την πολυπολιτισμικότητα στη Θεσσαλονίκη.

² Κατά τη συνάντησης της τάξης με τη μουσειοπαιδαγωγό και την παρουσίαση της ζωγραφιάς η έκπληξη ήταν αμοιβαία, καθώς η μουσειοπαιδαγωγός δεν ήξερε ότι τα παιδιά είχαν ζωγραφίσει την εικόνα της, όπως τη φαντάστηκαν, αλλά ούτε και τα παιδιά φαντάζονταν τη μουσειοπαιδαγωγό έτσι όπως είναι στην πραγματικότητα!

Οι μαθητές και οι μαθήτριες ζωγραφίζουν αφίσες σχετικές με το θέμα και τα αντικείμενα που επεξεργάστηκαν

Μετά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ακολούθησε εκπαιδευτική ξενάγηση, όπου τα παιδιά προσέγγισαν με τη βοήθεια ερωταποκρίσεων συγκεκριμένα εκθέματα που σχετίζονται με την πολυπολιτισμικότητα στη Θεσσαλονίκη κατά τη βυζαντινή περίοδο (χιτώνες, ταφική επιγραφή εμπόρων από τη Συρία, ομοίωμα ψαριού από ορεία κρύσταλλο, καλυπτήρια πλάκα στον τάφο του ραβίνου Ισθάκ Σαρούκ, γυάλινα αγγεία). Κατά τη διάρκεια της ξενάγησης αξιοποιήθηκε και ο χάρτης, που έφεραν μαζί τους τα παιδιά, κάθε φορά που χρειαζόταν να εντοπιστεί γεωγραφικά μια περιοχή της αυτοκρατορίας με την οποία σχετιζόταν κάποιο έκθεμα της παλαιοχριστιανικής εποχής. Στην αίθουσα της υστεροβυζαντινής εποχής χρησιμοποιήθηκε ένας σύγχρονος πολιτικός χάρτης με στόχο τον συσχετισμό των γυάλινων αγγείων με τις διαφορετικές χώρες προέλευσής τους (Βενετία, δυτική Ευρώπη, Συρία, Αραβία).

10. Μετά το μουσείο, σε συζήτηση που ακολούθησε στην τάξη τα παιδιά αξιολόγησαν θετικά την επίσκεψη και το πρόγραμμα που υλοποίησαν καθώς και τη συμπεριφορά της μουσειοπαιδαγωγού.

Οι εργασίες τους αναρτήθηκαν στη σχολική αίθουσα. Διατηρώντας τις ίδιες ομάδες ανέλαβαν να κατασκευάσουν αντικείμενα παρόμοια με τα εκθέματα. Η ομάδα του τρικλίνιου έφτιαξε ψηφιδωτά με όσπρια πάνω σε λεπτά ξύλα, η ομάδα των αγγείων πιθάρια με πηλό τα οποία σχεδίασαν και χρωμάτισαν ενώ η ομάδα των αργαλειών ύφανε με πολύχρωμες μάλλινες κλωστές σε αυτοσχέδιους αργαλειούς. Έτσι δημιουργήθηκε μια μικρή έκθεση που οι ίδιοι οι μαθητές πήραν την πρωτοβουλία και της έδωσαν τον τίτλο «Βυζαντινό μουσείο της Ε2 τάξης».

Επειδή είχαν τη δυνατότητα να αλλάζουν ασχολία με τον όρο να διατηρούν σταθερό τον αριθμό κάθε ομάδας, παρατηρήθηκε επίσης μια πολύ καλή συνεργασία μεταξύ των παιδιών που ήθελαν αλλαγές. Μόνοι τους επίσης εντόπιζαν τους συμμαθητές τους που διακρίνονταν για τη δεξιοτεχνία τους και τους συμβουλευόνταν ανά πάσα στιγμή.

Οι μαθητές ετοιμάζουν τη δική τους έκθεση στο σχολείο: ύφανση σε αργαλειό

Οι μαθητές ετοιμάζουν τη δική τους έκθεση στο σχολείο: ψηφιδωτά

11. Έγραψαν τρεις ιστορίες κόμιξ με αφορμή τα αντικείμενα που είχαν δει στο μουσείο εμπλέκοντας τη φαντασία τους σε όσα άκουσαν.

Α) «Η κυρία με το κρυστάλλινο ψάρι»: αφορά την ιστορία μιας δασκάλας της βυζαντινής αυτοκρατορίας που κατέληξε και πέθανε στη Θεσσαλονίκη με αφορμή το ομοίωμα ψαριού, κτέρισμα από γυναικεία ταφή που εκτίθεται στην αίθουσα 3 του μουσείου.

Β) «Η ιστορία ενός χιτώνα»: αφορά την ιστορία μιας υφάντρας που αναγκάστηκε να φύγει από την πόλη της κι έφτασε στην Κωνσταντινούπολη όπου της έδωσε άσυλο ο ίδιος ο αυτοκράτορας, με αφορμή τους χιτώνες που εκτίθενται στην αίθουσα 2 του μουσείου.

Γ) «Το ψηφιδωτό ενός τρικλίνιου»: αφορά την ιστορία μιας ομάδας που πρώτα συγκρούστηκε κι έπειτα συνεργάστηκε για την κατασκευή ενός ψηφιδωτού στο τρικλίνιο ενός άρχοντα, με αφορμή το ψηφιδωτό του τρικλίνιου της αίθουσας 2 του Μουσείου.

«Η ιστορία ενός χιτώνα»,
μαθητικό κόμικ

Στη δραστηριότητα αυτή παρουσιάστηκε σοβαρό πρόβλημα συνεργασίας μιας ομάδας. Τους ζητήθηκε λοιπόν να περάσουν και να παρατηρήσουν τον τρόπο με τον οποίο δούλευαν οι άλλες ομάδες και να συζητήσουν μαζί τους. Όταν επανήλθαν στην ομάδα τους, υπήρξε μια μικρή βελτίωση. Όχι η αναμενόμενη αλλά τουλάχιστον είχαν την ευκαιρία να τελειώσουν και να παρουσιάσουν την εργασία τους.

12. Στο πλαίσιο της συνεργασίας του σχολείου με το μουσείο αποφασίστηκε από κοινού να πραγματοποιηθεί η παρουσίαση του προγράμματος στους γονείς στον χώρο του μουσείου. Η ιδέα αυτή υπήρχε ήδη από τη φάση του αρχικού σχεδιασμού του προγράμματος, με στόχο την ενίσχυση της εξωστρέφειας τόσο του σχολείου όσο και του Μουσείου καθώς και των μεταξύ τους δεσμών.

Έτσι, αφού ετοιμάστηκαν οι προσκλήσεις, μοιράστηκαν στους γονείς και στάλθηκαν ηλεκτρονικώς στο διευθυντή του σχολείου και στους υπεύθυνους της δράσης.

Οι περισσότεροι γονείς ανταποκρίθηκαν θετικά. Ορισμένοι που δεν κατάφεραν να έρθουν έστειλαν κάποιο άλλο συγγενικό πρόσωπο στη θέση τους.

Η παρουσία μίας εκ των υπευθύνων της δράσης ήταν μια ευχάριστη, ενθαρρυντική έκπληξη και έδωσε στο κλείσιμο του προγράμματος ακόμα πιο λαμπερό και επίσημο χρώμα.

Έτσι, λοιπόν, στις 21 Μαρτίου στο αμφιθέατρο Μ. Μερκούρη του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού τα παιδιά παρουσίασαν μόνα τους, σε μορφή ppt, τις δραστηριότητες του προγράμματος. Η 21^η Μαρτίου είναι η παγκόσμια ημέρα κατά του ρατσισμού αλλά και επίσημα, η πρώτη ημέρα της άνοιξης, σηματοδοτώντας μεταφορικά το άνοιγμα του Μουσείου αλλά και του σχολείου προς την κοινωνία σε νέες προοπτικές συνεργασίας.

Στη συνέχεια, χωρισμένοι σε ομάδες μικρών ξεναγών, όχι μόνο έδωσαν πληροφορίες πάνω στα εκθέματα τα οποία γνώριζαν και με τα οποία δούλεψαν, αλλά και ακολούθησαν μια διαδραστική επικοινωνία με τους ενήλικες συνοδούς τους, θέτοντάς τους ερωτήματα σχετικά με τα εκθέματα που κάθε φορά παρουσίαζαν και συνδέοντάς τα με τη σύγχρονη πραγματικότητα μέσα από υποθέσεις και συγκρίσεις.

Στο τέλος πρόσφεραν στη μουσειοπαιδαγωγό δείγμα από τα έργα τους: ένα ύφασμα από τον αυτοσχέδιο αργαλειό τους, μία μάσκα και ένα ψηφιδωτό του Αγίου Δημητρίου.

Τα παιδιά δήλωσαν αρχικά αγχωμένα αλλά ενθουσιασμένα, οι γονείς ευχαριστημένοι και ορισμένοι συγκινημένοι. Από την πλευρά του μουσείου, η μουσειοπαιδαγωγός ήταν επίσης συγκινημένη, λαμβάνοντας τις ευχαριστίες και τα δώρα των παιδιών και εισπράττοντας τον μεγάλο ενθουσιασμό τους. Επίσης, η χαρά και η ικανοποίησή της ήταν μεγάλη βλέποντας τα σημαντικά αποτελέσματα της όλης συνεργασίας όπως και τα παιδιά να αυτενεργούν στο Μουσείο, παρουσιάζοντας τη δουλειά τους και ξεναγώντας το κοινό μέσα στις αίθουσες. Η φιλοξενία μιας τέτοιας δράσης στο Μουσείο, ως επιστέγασμα της συνεργασίας του με μια σχολική τάξη, είχε ιδιαίτερη βαρύτητα. Σηματοδότησε τη δημιουργία

ουσιαστικών δεσμών με τη συγκεκριμένη τάξη και το σχολείο αλλά και δήλωσε με έναν διαφορετικό τρόπο τη διάθεση εξωστρέφειας του Μουσείου προς το κοινό της πόλης, η οποία αποτελεί βασική του επιδίωξη. Τέλος, τα θετικά σχόλια και οι εύστοχες παρατηρήσεις της υπεύθυνης της Υποδράσης 9.5 ικανοποίησαν όλους τους παρευρισκομένους.

Αν και οι περισσότερες δράσεις είχαν σαφή διαπολιτισμικό χαρακτήρα και όλες περιείχαν στοιχεία αξιολόγησης, αυτή που μάλλον χρήζει ιδιαίτερης προσοχής είναι η παρουσίαση των ιδιαίτερων τοπικών αλλά και εθνικών χαρακτηριστικών του τόπου καταγωγής των γονέων, είτε αυτοί είναι Έλληνες είτε όχι, καθώς και η αφήγηση των συγκινητικών βιωμάτων, αλλοδαπών κυρίως, γονέων. Η επιλογή της έκπληξης-παρουσίασης την τελευταία ημέρα πριν την έναρξη των διακοπών, έδενε επίσης αρμονικά, μιας και η γιορτή των Χριστουγέννων αποτελεί πανανθρώπινη γιορτή αγάπης και αρμονικής συνύπαρξης όλων των λαών ανεξαρτήτως των διαφορών τους.

Μέθοδοι- Μαθησιακοί πόροι- Αξιολόγηση

Το πρόγραμμα ξεκίνησε το Δεκέμβριο του 2013 και τελείωσε τέλη Μαρτίου του 2014. Η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικού και μουσειοπαιδαγωγού ήταν πολύ καλή. Για τις δράσεις χρησιμοποιήθηκαν εικόνες, εκθέματα του μουσείου, φύλλα εργασίας, το διαδίκτυο και απλά υλικά για τις κατασκευές. Η αξιολόγηση ήταν κυρίως διαμορφωτική, όπως φαίνεται και από τα αντίστοιχα σχόλια που συνοδεύουν την καθεμιά από τις παραπάνω δραστηριότητες.

Η εκπόνηση του προγράμματος δομήθηκε με βάση την ομαδοσυνεργατική μέθοδο. Ενεργοποιήθηκαν δημιουργικά όλοι οι μαθητές, ακόμα και οι πιο συνεσταλμένοι. Ο καταγισμός ιδεών βοήθησε στη διαμόρφωση των σεναρίων και όχι μόνο, ενώ το παιχνίδι ρόλων βοήθησε στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, της συναισθηματικής νοημοσύνης, στην καλλιέργεια κριτικού πνεύματος καθώς και στην ικανότητα να επιλύουν προβλήματα.

Παράλληλα με την αποτελεσματική μάθηση καλλιεργήθηκαν και οι κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών. Οι εντάσεις αμβλύθηκαν σε αξιοσημείωτο βαθμό και προέκυψαν νέες φιλίες, συμπέρασμα που προκύπτει από την παρατήρηση των μαθητών μέσα στην τάξη αλλά κυρίως κατά τη διάρκεια διαλειμμάτων. Στις περιπτώσεις όπου άκουγαν εκ των προτέρων τα θέματα που θα επεξεργάζονταν, επέλεξαν μόνοι τους αυτό που τους ταίριαζε, σχηματίζοντας ανομοιογενείς ομάδες, οργανώνονταν καλύτερα και αναλάμβαναν αρμοδιότητες χωρίς καμία σύγκρουση. Αντίθετα, βοηθούσε και υποστήριζε ο ένας τον άλλον και το τελικό προϊόν παρουσίασης της ομάδας ήταν πολύ καλύτερο. Το σημαντικότερο όμως ήταν πως η αλληλεπίδραση αυτή τους έκανε να νιώθουν όμορφα και να εκδηλώνουν τον ενθουσιασμό τους με κάθε τρόπο (φιλικές χειρονομίες, λεκτικά κτλ.).

Οι ομάδες σε αρκετές από τις παραπάνω δραστηριότητες διακρίθηκαν για την άψογη συνεργασία και τη λεπτότητα της συμπεριφοράς τους ακόμα και κατά τη διάρκεια των σχολίων τους για τα έργα των άλλων.

Οι δυσκολίες που προέκυπταν ήταν κυρίως λειτουργικής φύσης, όπως η έλλειψη χώρου.

Η υλοποίηση αυτού του προγράμματος έφερε τα παιδιά του τμήματος πιο κοντά, ανέδειξε τη συμμετοχή των μαθητών όλου του σχολείου, ενέπλεξε τους γονείς με ενδιαφέροντες τρόπους.

Οι δράσεις στο μουσείο συνδυάζοντας γνώση και συναίσθημα προώθησαν την ανακαλυπτική και βιωματική μάθηση, την αρμονική συνεργασία και τη συμμετοχή όλων των μαθητών.

Πολλοί από τους αρχικούς στόχους φαίνεται να εκπληρώνονται, όπως για παράδειγμα «η αποδοχή του διαφορετικού στον εαυτό μου και στους άλλους».